

Nordland
FYLKESKOMMUNE

Arkivsak.nr: 13/8937

Befaringsdato: 22.-26.9., 29.9.-3.10. og 6.-7.10.2014

Kommune: Bodø

Gård: Mørkved

Gnr: 42, Bnr: 1-5, 7, 9, 35 m/flere

Formål: Arkeologisk registrering i forbindelse med oppstart av planarbeid – områderegulering for Mørkvedbukta skoleområde

Rapport skrevet av: Gudrun Mjaaland

Sjakt med funn av tre kokegroper – Id 178710. Bilde tatt mot sørøst.

Bakgrunn for undersøkelsen

Tiltakshaver for planarbeidet for Mørkvedbukta skoleområde er Bodø kommune v/Oppvekst- og Kulturavdeling. Planområde omfatter både kommunale og private eiendommer. Hovedformålet med planarbeidet er å legge til rette for bygging av barne- og ungdomsskole med tilhørende fasiliteter. Det foreligger også planer om visningscenter i tilknytning til Universitetets fasiliteter i Mørkvedbukta, samt samlokalisering med Newton læringscenter. Bioforsk ønsker også å samlokalisere kontorer og laboratorier i Mørkvedbukta. Planarbeidet utløser krav om konsekvensutredning etter forskrift om konsekvensutredninger.

Både innenfor og like øst for planområde er det fra tidligere registrert flere automatisk freda kulturminner i Askeladden (den nasjonale databasen for kulturminner). Gravrøys Id 48617 ligger ca. midt i planområdet, og ytterligere tre gravrøysar ligger like øst for plangrensen. Området ble derfor vurdert å ha et potensial for hittil ukjente automatisk freda kulturminner. Dette gjelder både kulturminner som er synlige på markoverflaten, og kulturminner som ligger under dagens markoverflate og må påvises ved bruk av gravemaskin (sjakting). Det var derfor nødvendig å gjennomføre en arkeologisk undersøkelse av området for å oppfylle undersøkelsesplikten etter § 9 i Kulturminneloven.

Undersøkelsesområdet

Undersøkelsesområdet består både av dyrka mark og friområder bestående av berg, knauser og myrområder hvor deler av dette er avsatt som LNF- område/friluftsområde, samt pumpehus/reanseanlegget og noen kommunale tomter. I tillegg består området av noe privat boligbebyggelse, disse grenser i hovedsak opp mot Innstrandveien i nord.

Planområdet avgrenses av Innstrandveien i nord, mot øst følger planområdet eiendomsgrensen for gnr 42, bnr 1 og 7. I sør avgrenses planområdet av strandsonen og i vest av yngleanlegget (COD Juveniles) som ligger innerst i Mørkvedbukta.

Kart over planområde for "områderegulering Mørkvedbukta skoleområde".

Arkeologisk metode

Sjaktning er en arkeologisk metode som gjennomføres ved at en med gravemaskin fjerner matjordlaget slik at den sterile undergrunnen blir synlig i søkesjaktene. Disse sjaktene blir gravd i en bredde på 3 meter og har varierende lengde. Metoden blir brukt for å påvise forhistorisk aktivitet som i dag ligger godt gjemt under eksisterende torv- og jordlag. Eksempel på slike spor er kokegroper, stolpehull (rester etter hus), overpløyde graver og forhistoriske dyrkingsspor.

Sjakter og kokegroper ved Id 178710 (7 kokegroper) ble fotoscannet fra dronefly og har en nøyaktighet på bedre enn 20 cm. Resten av sjaktene og de andre automatisk fredete kulturminnene ble målt inn med GPS med en nøyaktighet på +/- 3 meter.

Undersøkelse/sjaktning

Det ble gravd til sammen 29 sjakter. Flesteparten av disse hadde en bredde på 2,5 – 3 meter, og alle sjaktene er gravd i ulike lengder. På forhånd var området med dyrka mark ansett for å ha mest potensial for forhistoriske funn. Her ble det gravd flere sjakter i det høyest liggende delen, samt at det ble gravd 3 små sjakter i den lavere liggende delen av dagens dyrka mark. Det viste seg fort at området i den lavere delen bare bestod av leirundergrunn, og hadde lite potensial for forhistoriske funn. Derfor ble andre områder som ligger noe høyere i terrenget, prioritert, og det var i disse områdene det ble gjort funn av automatisk fredete kulturminner (se vedlegg 1-3). Videre ble hele planområde undersøkt for synlige kulturminner på markoverflaten.

Strandlinjen i jernalder i Bodø-området var ca. 4-5 meter høyere enn dagens nivå. Området med leirundergrunn har da mest sannsynlig vært datidens sjøbunn.

Sjakter i dyrka mark i nordøstlig del av planområde. Dette området bestod av tørr og relativt steinfri masser.

I de lavtliggende områdene innenfor planområdet bestod undergrunnen av fuktig leire (sjakt 8, 9 og 10). Noe høyere i terrenget bestod undergrunnen av en del stein (tidligere rullesteinstrand). Dette gjelder for sjaktene 15, 17, 20, 22 og 27, og da spesielt nederst og lengst sør i disse sjaktene. Undergrunnen i sjaktene i de høyst liggende områdene bestod av tørr og delvis steinfri rødbrun sandundergrunn (1-7, 11-15, 20-26). Det var i disse sjaktene det ble påvist forhistorisk aktivitet. Disse sjaktene ligger mellom 10-15 moh.

Automatisk freda kulturminner

Innenfor planområdet ble det påvist flere automatisk fredete kulturminner. Disse består av kokegroper, mulige stolpehull og kulturlag, samt en gravrøys. De fleste kokegropene ble påvist innenfor et avgrenset område på ca. 17 x 15 meter (Id 178710) og ligger i et tidligere beiteland like sør for Høgghaugen (se flyfoto nedenfor og vedlegg 3). To andre kokegroper ble funnet som enkeltliggende kokegroper på samme høyde i terrenget. Den ene ligger noe vest og den andre noe øst for hovedområde, henholdsvis Id 178722 og Id 178721. En stolpehullrekke med mulig forhistoriske stolpehull og kulturlag ble påvist i dyrka mark helt øst i planområde (Id 178723). En gravrøys (Id 178732) ble påvist på samme høydedrag som de andre gravrøysene i området. Denne ligger noe lengre sørvest ut mot Mørkvedodden.

Kokegroplokalitet Id 178710

Kokegroplokaliteten ligger i et tidligere beiteland like sør for Høgghaugen. Funnområdet omkranses av en liten fjellrygg/knaus i nord, samt små knauser i øst og vest. Landskapet har en fin og åpen utsikt til Saltfjorden og Børvasstindan i sør. I dette området ble det gravd 6 sjakter (sjakt 11-16).

Kokegropfelt Id 178710. Bilde er tatt mot sørøst og viser to av kokegroper i sjakt 11.

Kulturminner i Nordland
05.11.2014

Kokegrop Id 178710-1-7. Nøyaktig målt inn ved hjelp av dronefly. Foscannet fra dronefly/prosessering:
www.flylvt.no og www.novatek.as.

Kokegrop Id 178710-1:

Kokegropa måler 1,7 x 1,4 m i NNV-SSØ-lig retning. En god del kull og skjørbrent stein i topplaget, se plantegning - vedlegg 5. Kokegropa ligger ca. 20-30 cm under matjordlaget i sjakt 12.

Kokegrop Id 178710-1. Bilde tatt mot ØNØ.

Kokegrop Id 178710-2:

Mulig utkastet kokegrop som måler 1,2 x 0,7 m i retning NNØ-SSV. Strukturen er rufsete i form med en del skjørbrent stein og kull i toppflaten. Det er noe usikkert om dette kan dreie seg om utkastet masse fra kokegrop nr. 1 som ligger 3 meter lengre vest, se plantegning - vedlegg 5. Kokegropa ble påvist i sjakt 12

Mulig kokegrop/utkastet kokegrop Id 178710-2. Bilde tatt mot NNV.

Kokegrop (usikker struktur) Id 178710-3:

Kokegrop/sirkulær struktur uten påvist kull. Strukturen måler 1,6 m og er klart markert med en sirkulær form. Massen består av mørk humusjord med innslag av enkelte større stein. I sørøstlig del av strukturen er massen noe brunere i fargen. I dette området ble det påvist en liten kvist/rot, se plantegning - vedlegg 6. Denne strukturen ble også påvist i sjakt 12.

Kokegrop (usikker struktur) Id 178710-3. Bilde tatt mot nord.

Kokegrop Id 178710-4:

Kokegrop med noe rufsete form. Den måler 1,1 m x 0,8 m i retning NNV-SSØ. Antagelig er en del fjernet ved pløying. Det ble påvist noe kull i toppflaten, samt en del skjørbrønt stein. I toppflaten ble det påvist enkelte partier med rød/varmepåvirket, oppsmuldret stein, se plantegning - vedlegg 6. Kokegropa ligger i sjakt 13.

Kokegrop Id 178710-4. Bilde tatt mot nord.

Kokegrop Id 178710-5:
Kokegropa har en diameter på 1,3 m. Det er del stein i strukturen, men ikke alle er skjørbrent. Noe kull i topplaget, samt en del rødlig forvitret/brent stein. Kokegropa ligger ca. 20-30 cm under matjordlaget, og ser ut til å være en del forstyrret av pløying, se plantegning - vedlegg 7.

Kokegrop Id 178710-5. Bilde tatt mot ØNØ.

Både sør og sørøst for kokegropa ligger det et mørkere lag med spredte kullbiter. Dette antas å være rester etter moderne forstyrrelsen av kokegropa. Det ble i dette laget funnet både brennt bein, samt små biter med leirklining. Det ble også funnet moderne keramikk (trønderkeramikk), samt et moderne glasskår. Dette laget bærer altså preg av å være forstyrret av nyere aktivitet, men det finnes også en mulighet for at deler av laget kan stamme fra evt. gammelt kulturlag.

To kokegropi i sjakt 11. Id 178710 - 5 og 6. Kokegrop nr. 5 nærmest i bilde. Bilde tatt mot øst.

Kokegrop Id 178710-6:

Kokegropa måler 1,5 x 1,3 m og består av mye skjørbrent stein og kull. Kokegrop ligger ganske grunt i matjordlaget, ved ca. 20-30 cm dybde. I område like sørvest for kokegropa ligger det et mørkere lag som består av skjørbrent stein og kullholdig masse. Dette laget er sannsynligvis forårsaka av at kokegropa er dratt utover på grunn av moderne forstyrrelser, se plantegning - vedlegg 8. Kokegropa ble påvist i sjakt 11.

Kokegrop Id 178710-6 med tilhørende mørk lag bestående av kull og skjørbrent stein.
Bilde er tatt mot sør.

Kokegrop Id 178710-7:

Del av ei kokegrop synlig i kanten av sjakta. Den synlige delen av kokegropa måler 0,9 m x 0,4 m og går inn i sjaktprofilen i NNØ (utvidet ikke sjakta her pga at et større område allerede var avdekt). Flere skjørbrente steiner synlig i toppflaten, samt en del kull og rødlig brent/forvitret stein, se plantegning - vedlegg 9. Denne kokegropa ble påvist inn mot nordlig sjaktprofil i sjakt 11.

Del av kokegrop Id 178710-7. Kokegropa går videre inn i sjaktprofilen i nord.

Kokegrop Id 178721-1

Kokegropa måler 1 meter i diameter og består av mye kull, men har lite skjørbrent stein i topplaget. Kokegropa ligger på en avsats i gammel åker/beiteland. En liten bergknaus ligger like øst for kokegropa, og en større stein (40 x 50 cm) like nord for kokegropa, se plantegning - vedlegg 10. Kokegropa ble påvist i sjakt 25. Det ble ikke funnet flere kokegropen i nærhet av denne. Det er tatt kullprøve av kokegropa.

Kokegrop Id 178721. Bilde tatt mot nord.

I den samme sjakta som nevnt ovenfor, ca. 5 meter mot nord, ble det påvist et mørkere lag nederst mot den sterile undergrunnen. Det er noe usikkert om det dreier seg om et forhistorisk dyrkingslag eller om det er en naturlig rand i undergrunnen. Terrenget danner akkurat her en naturlig søkk i undergrunnen, og det mørke laget kan derfor være forårsaka av dette.

Et mulig forhistorisk dyrkingslag. Kan også være naturlig utskillingslag.

Kokegrop – Id 178722-1

Kokegropa måler 1,2 m i diameter og består av kull iblandet skjellsand. Enkelte skjørbrent steiner påvist i toppflaten. Kokegropa ligger på en flate som omslutes av et landskap med småknauser i nord og vest, samt at området heller svakt mot sør. Undergrunnen der kokegropa ble funnet, består av skjellsand, se plantegning - vedlegg 11. Lengre mot nord består sjakta av rødlig sand og en del stein, og lengre sørvest i samme sjakt gikk undergrunnen over til å bestå av småstein og grus. Det ble gravd to sjakter på hver side av den funnførende sjakta. Det ble i disse ikke funnet noe tegn til forhistoriske spor. Kokegropa ble påvist i sjakt 21.

Kokegrop i Id 178722 i sjakt 21. Bilde tatt mot nordøst.

Kokegrop Id 178722. Bilde tatt mot nord.

Mulig forhistorisk stolpehullrekke – Id 178723

En mulig forhistorisk stolpehullrekke bestående av 8 påviste stolpehull (se anvisninga med piler på bildet til høyre). Det ble ikke funnet tilhørende stolpepar til disse. Diameter på stolpehullene varierer fra 15 - 25 cm. Massen i disse består av mørk humusjord, se plantegning - vedlegg 12.

Sjakta ble utvidet i retning NNØ og i SSV, dette er samme akse som stolpehullrekken ligger. Undergrunnen består av rødbrun sandundergrunn. Et av stolpehullene ble snittet, og det ble tatt ut trekullprøve for datering. Det snittede stolpehullet hadde en diameter på 20 cm. Stolpehullets dybde i profil er ca. 8-9 cm (se plantegning og beskrivelse på neste side).

Funksjonen disse stolpehullene har hatt, er usikker, og det er derfor usikkert om det dreier seg om forhistoriske aktivitet. En konkluderende tolkning av disse må vente til en C14-datering foreligger.

Mulig forhistorisk stolpehullrekke. Id 178723

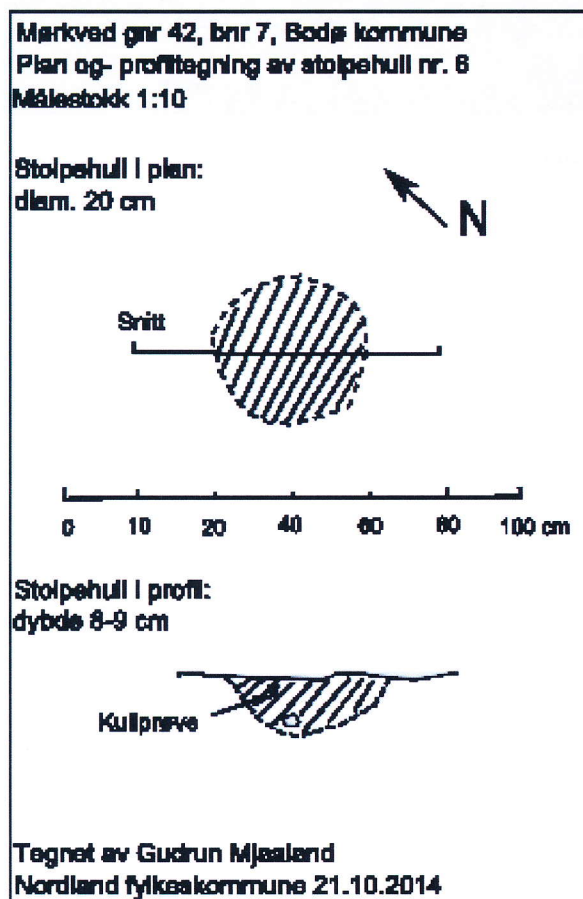
Et mørkere lag med jord ble påvist like nordvest for stolpehullrekken. I dette laget ble det funnet 2 rustne jerngjenstander av usikker alder. Dette laget kan tolkes som et mulig kulturlag, men kan også være av nyere dato.

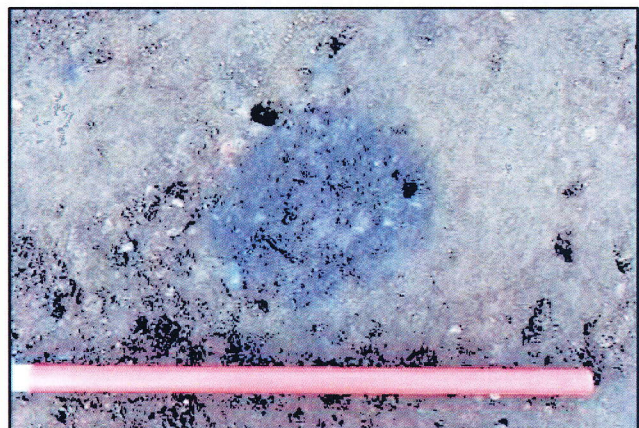
Mulig kulturlag like vest for stolpehullrekken. Bilde tatt mot NNV.

Sjakt med 8 påviste stolpehull. Bilde tatt mot nord. Piler anviser hvor avstolpehullene ligger i undergrunnen.

Plan og profiltegnning av stolpehull nr. 6.
 Kullprøve er tatt.

Bilde av stolpehull nr. 6 fra NØ.

Snittet stolpehull nr. 6. Bilde tatt mot nordøst.

Gravrøys Id 178732 - nyregistrert

Gravrøys som måler 7 m i diameter, høyde 60-70 cm. Den heller svakt fra toppen og ned mot røysas avslutning. Det står to-tre bjørker midt på røysa, ellers er den bevokst med små rognebusker og gressvegetasjon. Det ble gravd ei prøverute i østlig side for å kunne bekrefte at dette er en gravrøys. Under torvlaget ved ca. 15-20 cm dybde ble det påvist avrundede steiner samt enkelte forvittra steiner. På bakgrunn av haugens form og løsmasser er røysa tolket som et gravminne.

Gravrøys Id 178732. Bilde tatt mot sør.

Prøverute i sørøstlig side av gravrøys.
Bilde tatt mot vest.

Gravrøys Id 48617 – registrert fra tidligere

Gravrøys registrert i forbindelse med ØK-registrering i 1972. Tidligere beskrivelse av gravrøysa er følgende: "13 meter ø-v og 8 meter bred, høyde 1,2 meter. Bygd av bruddstein og sand". I beskrivelsen fra 1972 ble det beskrevet at gravrøysa hadde to nedgravninger/forsenkninger. Den ene på vestlig side og den andre på østlig side. Disse er også synlige i dag. Det ble ikke gitt en ny beskrivelse av gravrøysa ved denne registreringen. Kartfestingen av gravrøysa ble endret noe. Avmerkingen av gravrøysa ble flyttet ca. 10 meter lengre mot sørøst.

Tidligere registrert gravrøys Id 48617. Geometrien til gravrøysa er nå flyttet ca. 10 m mot sørøst.
Bilde tatt mot sørøst.

Kulturminner og kulturmiljø

Med tanke på de tidligere registrerte gravminnene og de nyregistrerte kokegropene synes område å være rikt på forhistoriske kulturminner. Landskapet og strandlinjen tyder på gode havneforhold i jernalderen. Deler av området består i dag av god matjord med god drenering. Det er i disse områdene bosetningssporene og de nyregistrerte kokegropene ble påvist. Andre og mer lavtliggende områder består i dag av matjord oppå gammel leireundergrunn. Disse områdene ligger ca. 4-5 meter over dagens havnivå og var mest sannsynlig strandlinje eller fjære i jernalderen. Bortsett fra de områdene som i dag er dyrket, består planområdet i hovedsak av et småkupert landskap.

Alle de registrerte gravminnene ligger på en karakteristisk rekke langs et høydedrag som strekker seg ØNØ-VSV ut mot Mørkvedodden og Saltfjorden i sørvest. Det var ytterst på dette høydedraget at en nyregistrert gravrøys ble påvist.

Store deler av området ned mot sjøen i vest og sør består av et åpent og fint naturlandskap og er et populært turområde for Bodøs befolkning.

Utsyn fra sørvestlig del av planområde på Mørkvedodden. Bilde tatt mot vest.

Konklusjon

Innenfor planlagt områdereguleringsplanen ble det ved denne registreringen funnet flere automatisk freda kulturminne. Det ble påvist et kokegropfelt på 7 kokegroper (Id 178710) like sør for Høgghaugen. Område ligger i nordre og midtre del av planområdet, like ovenfor dagens dyrka mark. I tillegg ble to enkeltliggende kokegroper funnet på samme høyde i terrenget. Den ene av disse (Id 178721) ligger ca. 100 meter øst for kokegropfeltet. Den andre (Id 178722) ligger ca. 120 meter vest for dette feltet.

Det ble påvist en mulig forhistorisk stolpehullrekke med 8 stolpehull i dyrka mark (Id 178723). Disse ligger lengst nordøst i planområde. Hvorvidt disse stolpehullene er av forhistorisk art, må avventes til en C14-datering foreligger.

En nyregistrert gravrøys (Id 178732) ble påvist ca. 140 meter sørvest for vei/sti som går ned til avrenningskummer tilhører renseanlegget. I tillegg ligger det en tidligere registrert gravrøys (Id 48617) ca. midt i planområdet.

Alle de nyregistrerte kulturminnene er lagt inn i Askeladden, samt at geometrien til den tidligere registrerte gravrøysa er forskjøvet noe mot sørøst. Det er tatt ut 3 kullprøver for C14-datering.

Bodø 06.11.2014

Gudrun Mjaaland

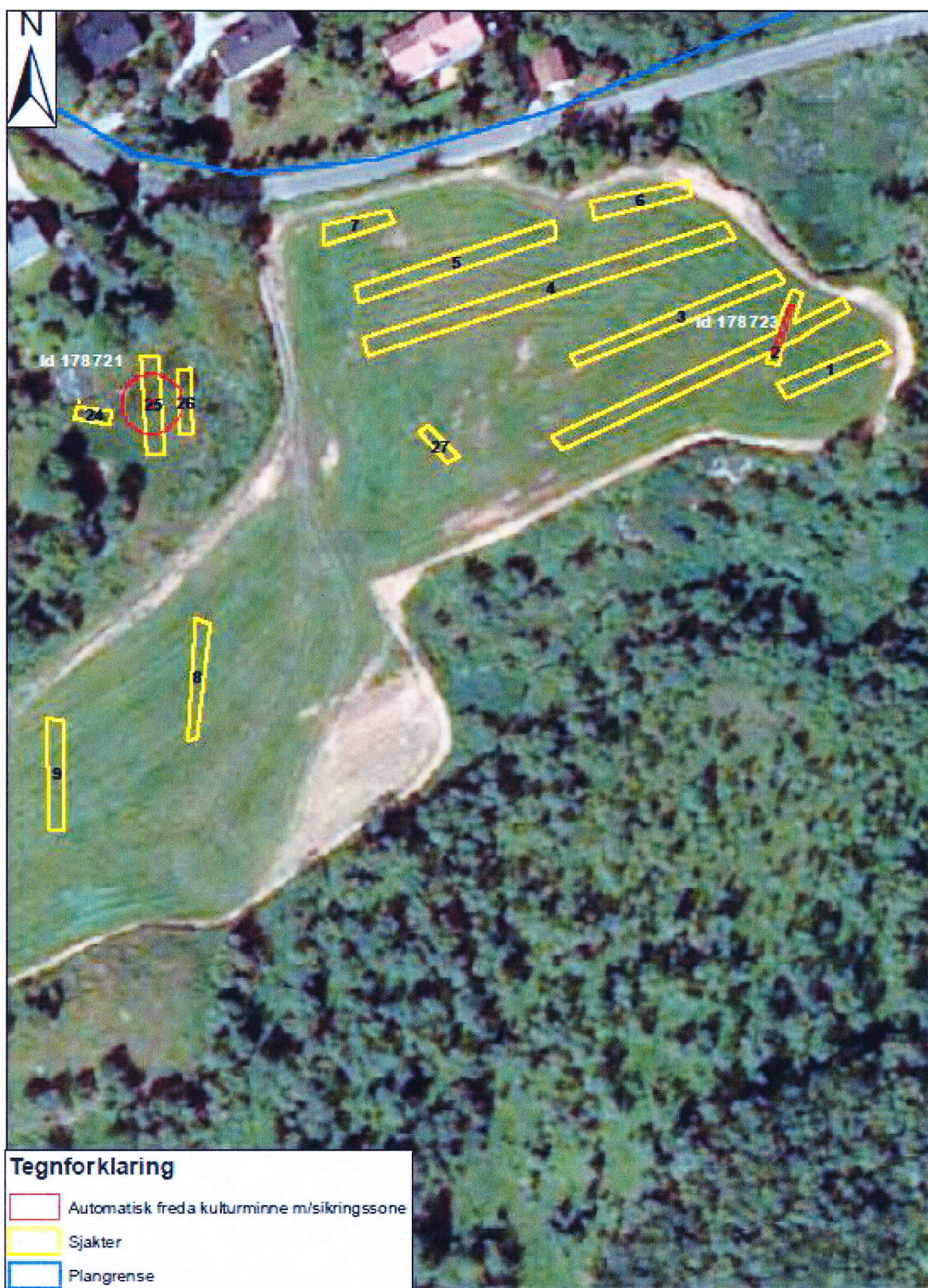
Vedleggliste

- Vedlegg 1: Oversiktskart over planområdet med alle registreringene i Askeladden.
- Vedlegg 2: Kart over kokegrop, stolpehull og sjakter i nordøstlige del av planområdet.
- Vedlegg 3: Kart over kokegroper og sjakter i nordvestlige del av planområdet.
- Vedlegg 4: Kart over gravminner og sjakter i sørvestlige del av planområdet.
- Vedlegg 5: Plantegning av kokegrop Id 178710 - 1 og 2.
- Vedlegg 6: Plantegning av kokegrop Id 178710 – 3 og 4.
- Vedlegg 7: Plantegning av kokegrop Id 178710 – 5.
- Vedlegg 8: Plantegning av kokegrop Id 178710 - 6.
- Vedlegg 9: Plantegning av deler av kokegrop Id 178710-7
- Vedlegg 10: Plantegning av kokegrop Id 178721
- Vedlegg 11: Plantegning av kokegrop Id 178722
- Vedlegg 12: Skisse over stolpehullrekke Id 178723

Vedlegg 1: Oversiktskart over planområdet med alle registreringene i Askeladden.

Vedlegg 2: Kart over kokegrop, stolpehull og sjakter i nordøstlig del av planområdet.

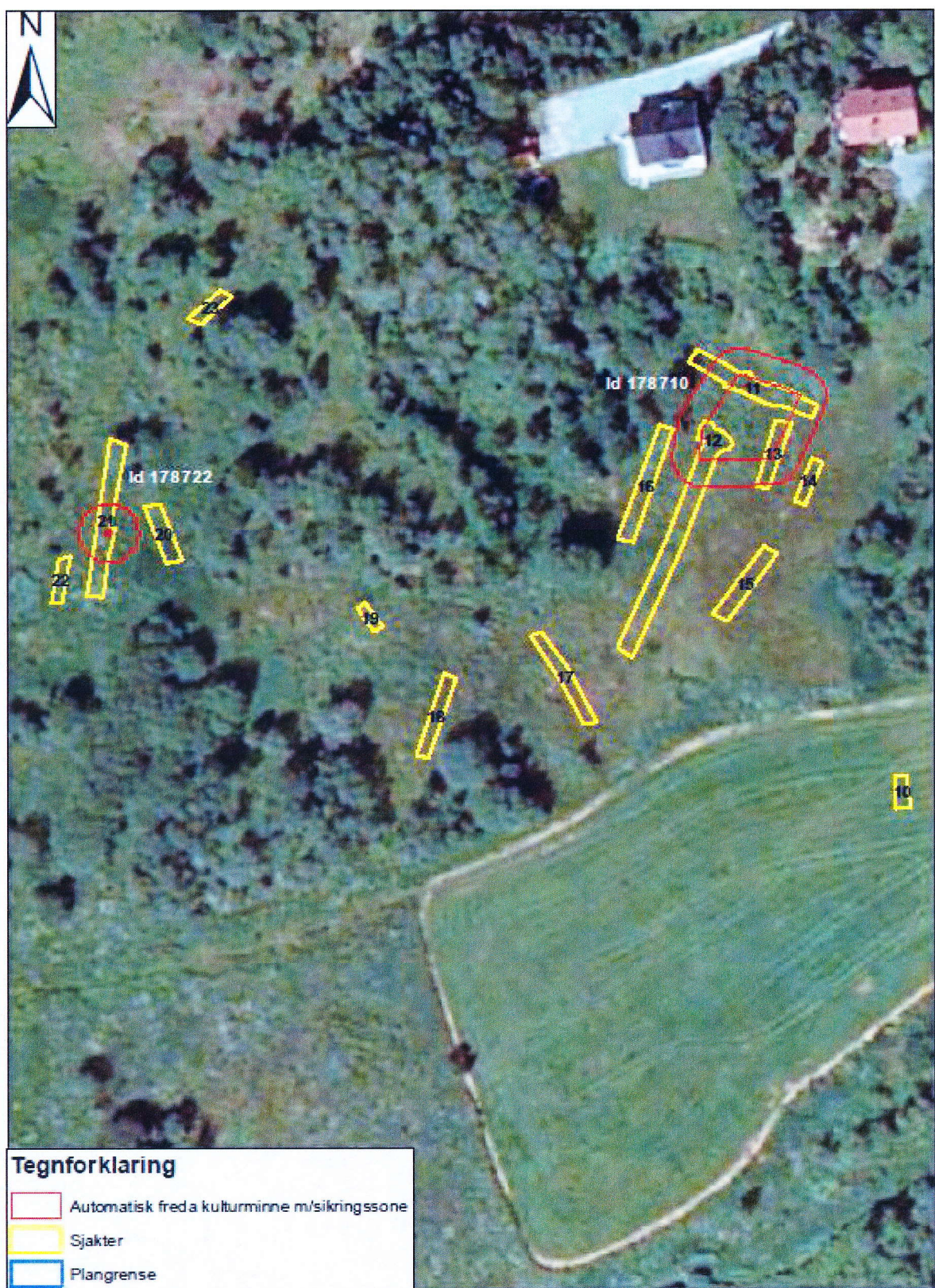

Kulturminner i Nordland
06.11.2014

0 25 50 Meters

1:900

Vedlegg 3: Kart over kokegrøper og sjakter i nordvestlige del av planområdet.

Kulturminner i Nordland
06.11.2014

0 25 50
Meters

1:900

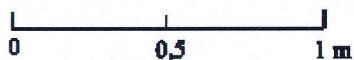
Vedlegg 4: Kart over gravminner og sjakter i sørvestlige del av planområdet.

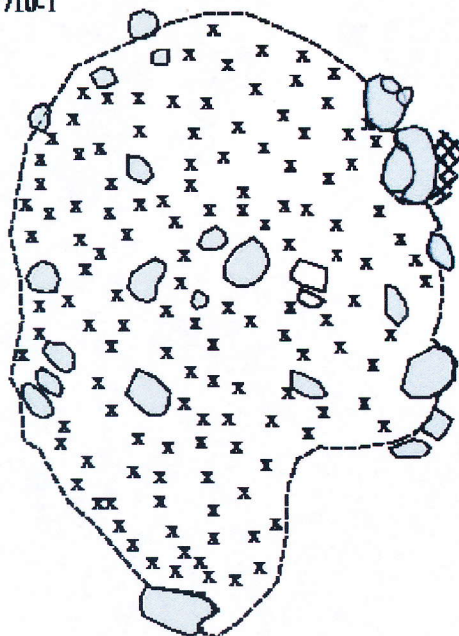
Vedlegg 5: Plantegning av kokegrop Id 178710 - 1 og 2.

Mørkvéd gnr 42, bnr 7, Bodø kommune
Plantegning av kokegrop Id 178710-1 og 2

Målestokk 1:25

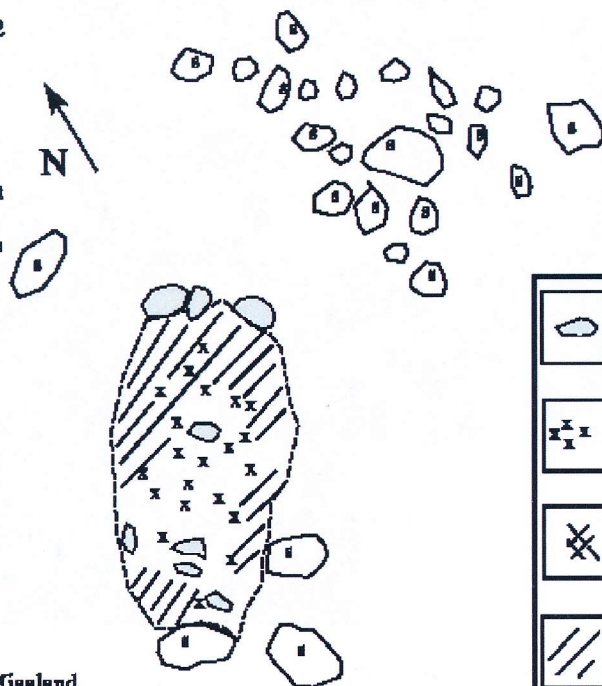
Kokegrop Id 178710-1

Kokegropa er oval i form,
og måler 1,7 x 1,4 m.
En del kull og skjørbrent
stein i toppflaten.

Kokegrop Id 178710-2

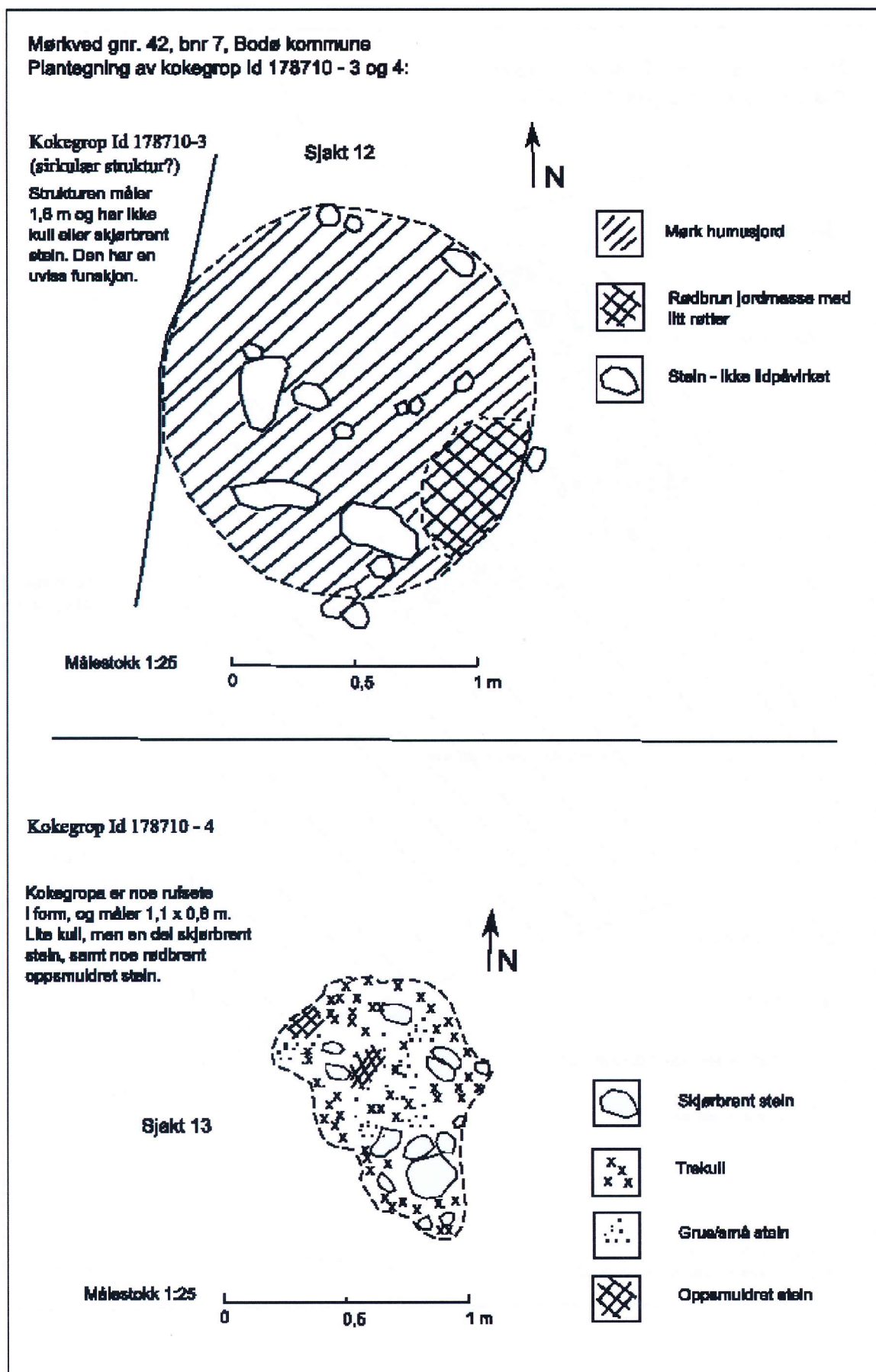
Mulig utkastet masse
fra en annen kokegrop.
Påvist kull og skjørbrent
stein i et lite område.
Like nordøst ble det påvist
flere stein i en ansamling.
Disse ser ikke ut til å være
ildpåvirket.

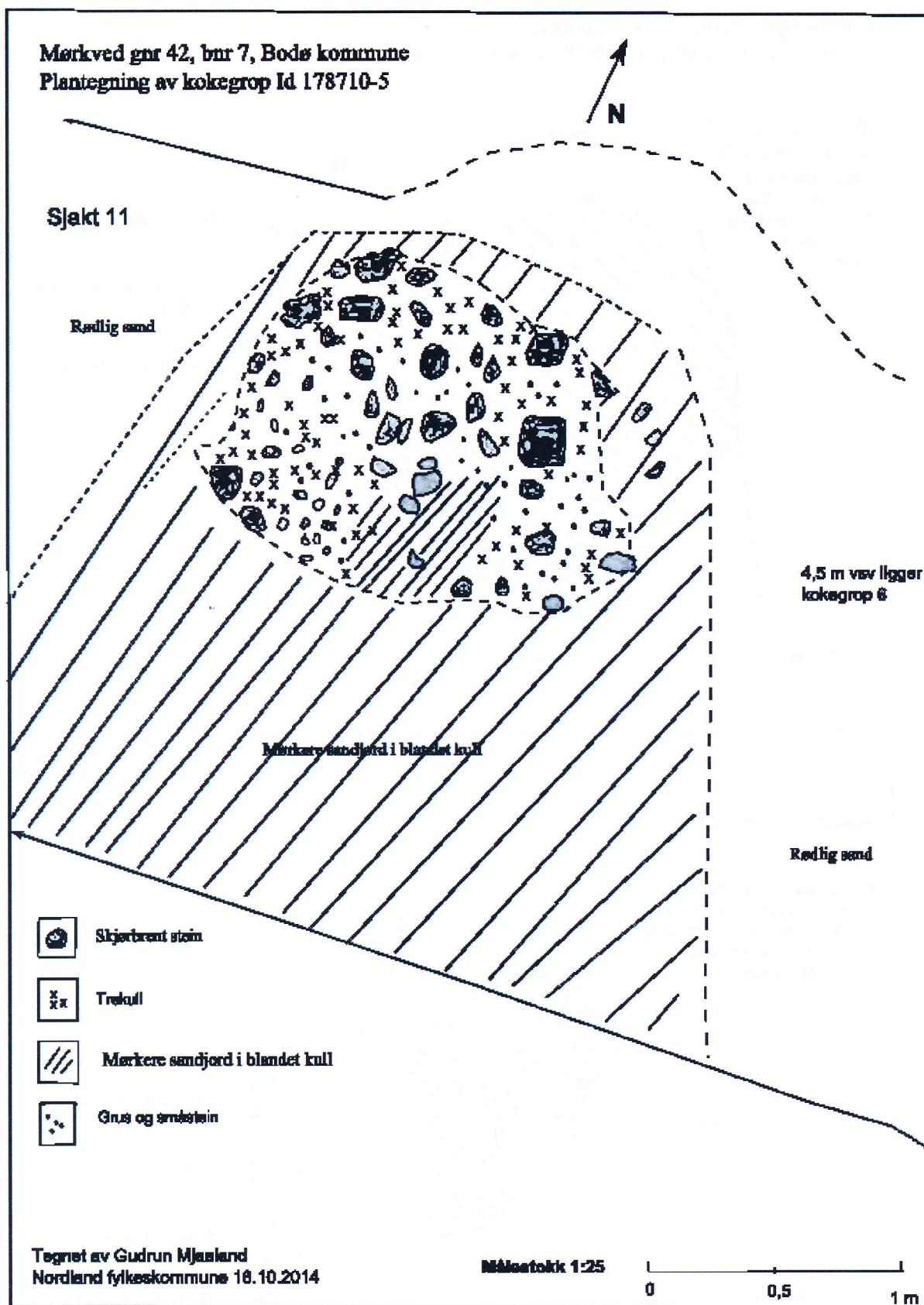
	Skjørbrent stein
	Trekull
	Forvitret stein
	Mørk humusjord

Tegnet av Gudrun Mjaaland
Nordland fylkeskommune 17.10.2014

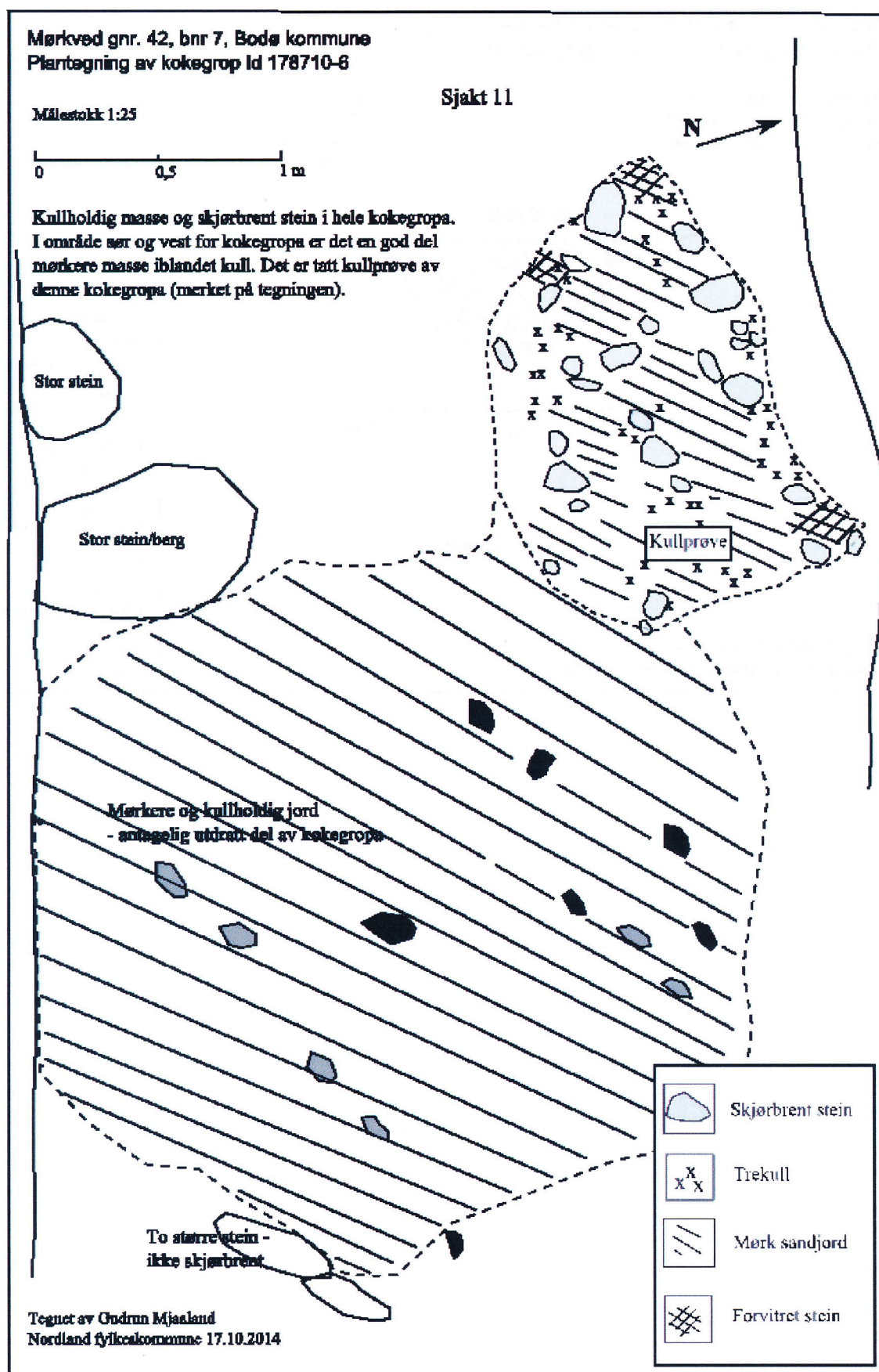
Vedlegg 6: Plantegning av kokegrop Id 178710 – 3 og 4.

Vedlegg 7: Plantegning av kokegrop Id 178710 – 5.

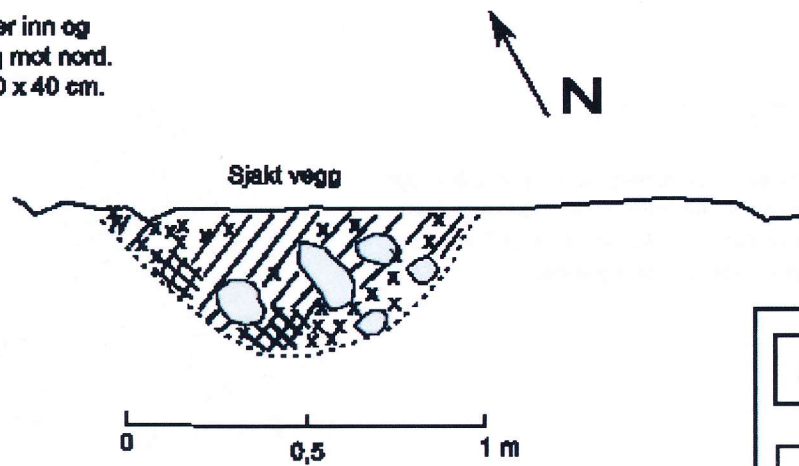
Vedlegg 8: Plantegning av kokegrop Id 178710-6.

Vedlegg 9: Plantegning av deler av kokegrop Id 178710-7

Mørkvad gnr 42, bnr 7, Bode kommune
Plantegning av deler av kokegrop Id 178710-7

Kokegropa ligger inn og
under sjaktvegg mot nord.
Synlig mål er 90 x 40 cm.

Sjakt 11

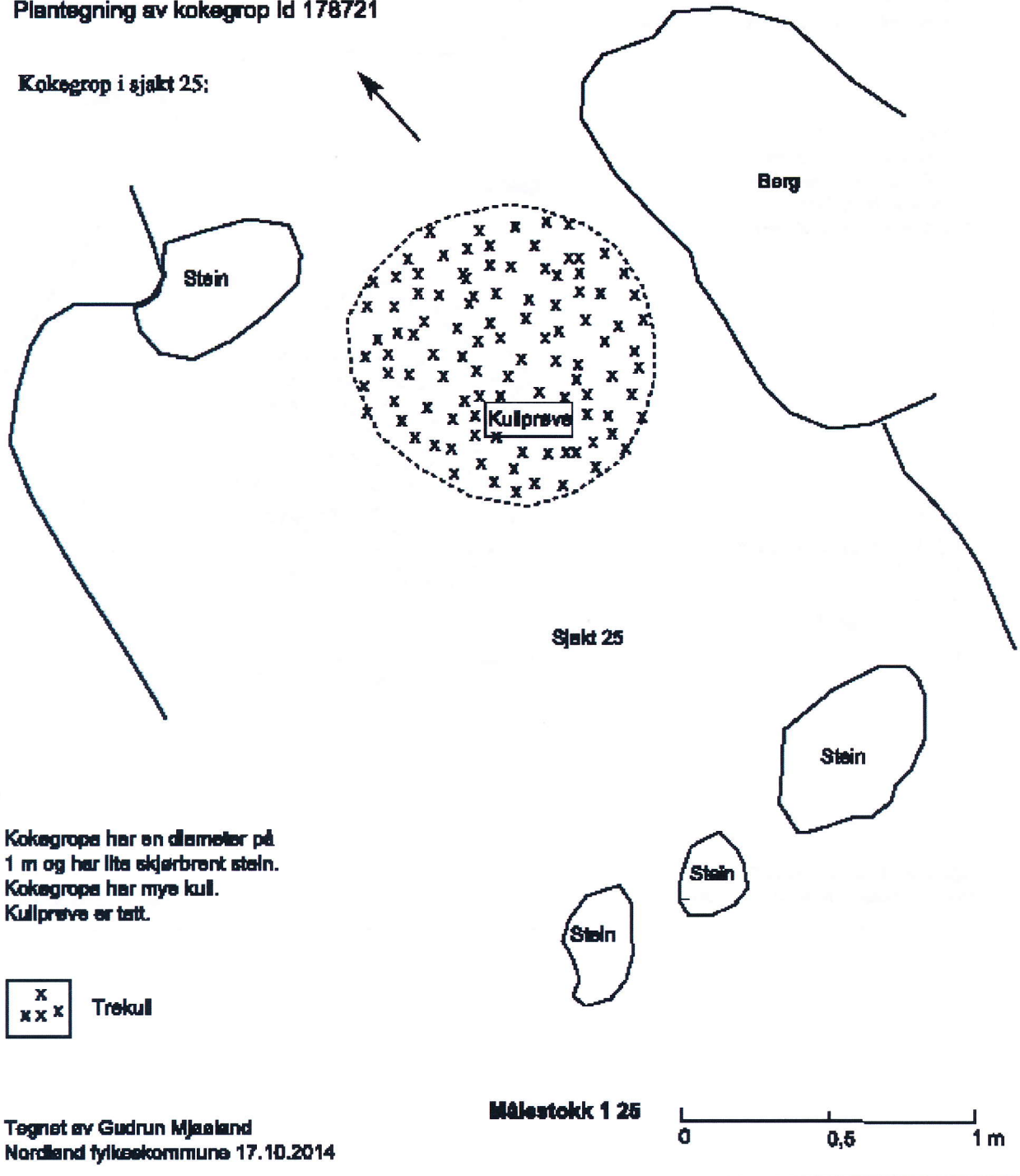
	Trekull
	Skjærbrønt stein
	Humusjord
	Forvitret stein

Tegnet av Gudrun Mjølaland
Nordland fylkeskommune 21.10.2014

Vedlegg 10: Plantegning av kokegrop Id 178721

Mørkved gnr 42, bnr 7, Bodø kommune
Plantegning av kokegrop Id 178721

Kokegrop i sjakt 25:

Kokegrope har en diameter på 1 m og har lite skjærbrent stein.
Kokegrope har mye kull.
Kullprøve er tatt.

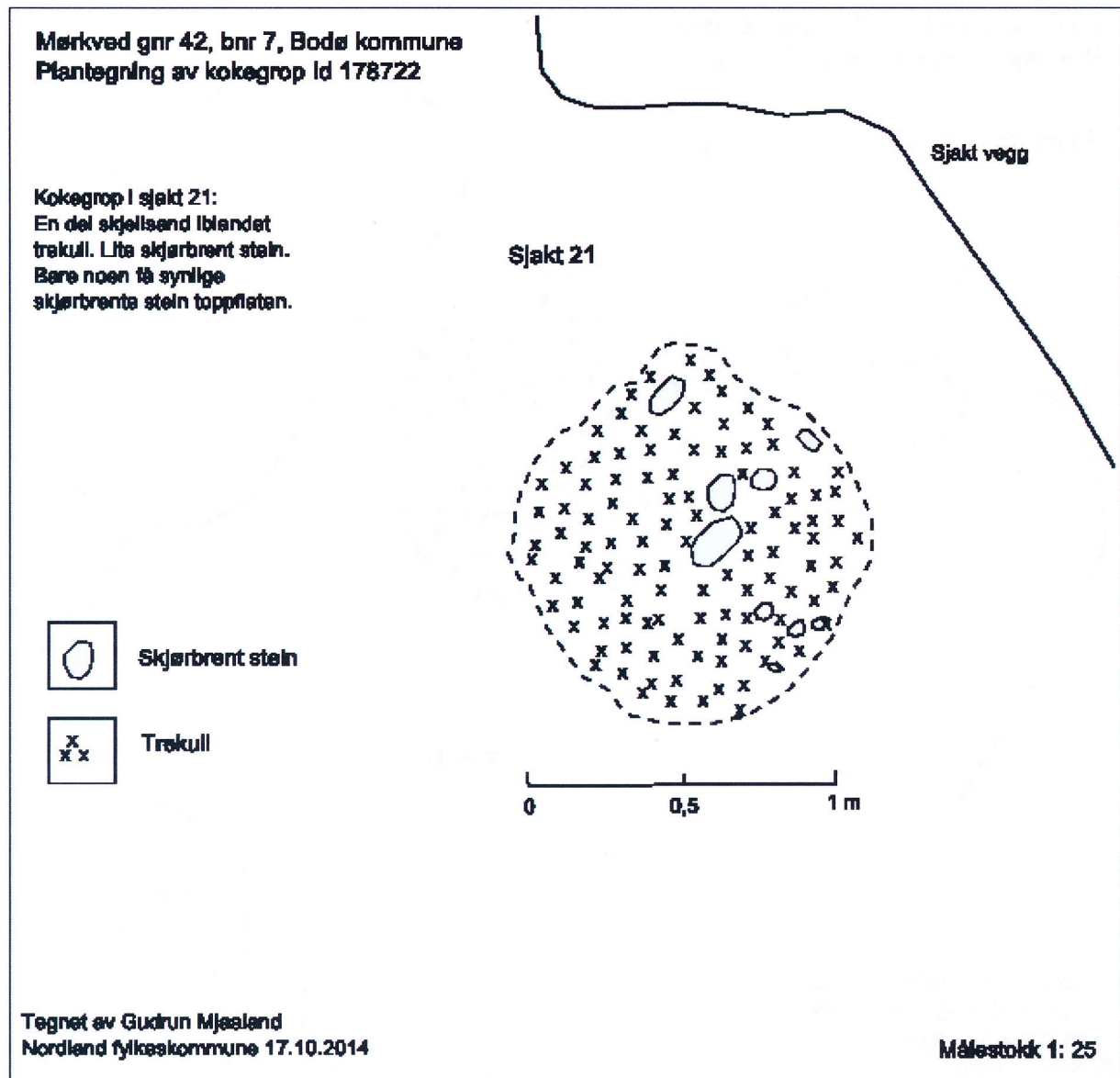
 Trekull

Tegnet av Gudrun Mjølaland
Nordland fylkeskommune 17.10.2014

Målestokk 1 25

0 0,5 1 m

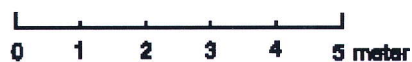
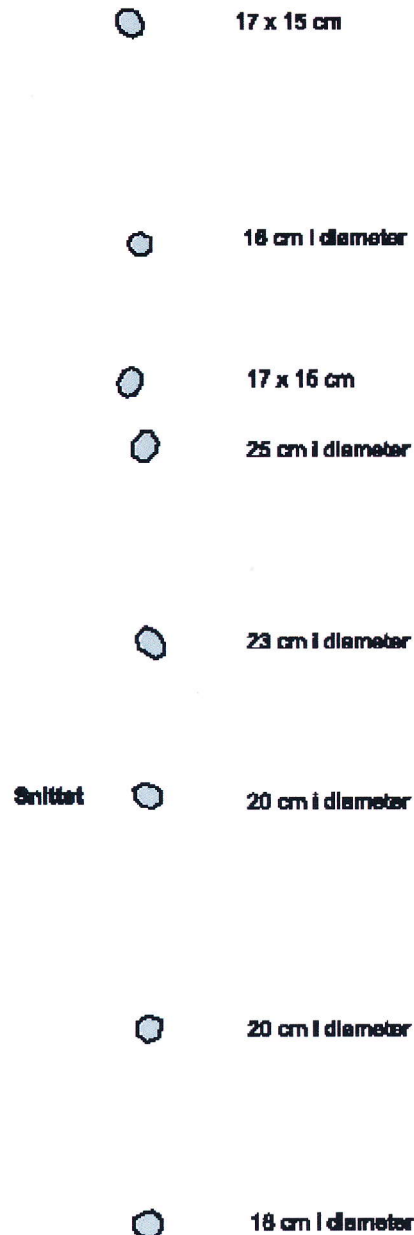
Vedlegg 11: Plantegning av kokegrop Id 178722

Vedlegg 12: Skisse over stolpehullrekke Id 178723

Merkved gnr 42, bnr 7, Bods kommune
Plantegning av stolpehullrekke Id 178723
(Mulig forhistorisk)

Det ble påvist 8 stolpehull med en diameter fra 16-25 cm. De fleste av disse var runde. Det kan se ut til å være et dobbel-stolpehull nr. 3 og 4 fra nordøst. Stolpehull nr. 6 fra nordøst ble anittet. Det ble tatt ut kullprøve fra profilen i dette anittet.

Tegnet av Gudrun Mjaaland
Nordland fylkeskommune 21.10.2014